

Logika [událost, jsoucnosti, subjekt]

Ladislav Hejdánek

◆ bytový seminář, česky, vznik: podzim 1988

◆ private seminar, Czech, origin: podzim 1988

Logika [událost, jsoucnosti, subjekt] [1988]

[strojový, neredigovaný přepis – model Gemini 3 (flash/pro) – únor 2026]

--- (s1 [kolísavá kvalita, zvuk místy zcela mizí]_cleaned.flac) ---

Hejdánek: No tak já jsem začal s tím, že ještě proti tomu našemu počátku by byla možná námitka, že jsme si nejdřív rozkouskovali tu událost na jednotlivé jsoucnosti a že teda vlastně náš problém, co to dá dohromady, co to drží dohromady, je umělý.

No a že naproti tomu teda, když jsme dospěli k té otázce subjektu, tak že tam už je evidentní, že nic umělého není, poněvadž subjekt jako takový nemůže trvat, protože nemá žádnou svou *fysis*. A tedy jestli jednotlivé subjekty, jak to říkal Husserl – dneska měl být ten referát – nebo *mody* jednoho subjektu, jestli má každá akce sama pro sebe, tak je tady otázka, co nás opravňuje mluvit o jednom subjektu. A to není jenom otázka, co nás opravňuje mluvit, to je v tom případě *logos* našeho přemýšlení a mluvení, ale co zajišťuje, že ty jednotlivé subjekty, že vlastně jsou jeden subjekt, bez toho, jestli to víme nebo nevíme, jestli o tom mluvíme nebo nemluvíme.

No, tak to znamená, že v případě *logu* – promiňte, v případě subjektu – že *logos* funguje jinak, než jak fungoval v případě té události jako celku přes *fysis*.

Jiný hlas: Tady je, jo, že co když v této poslední fázi mluvíme o té integritě, kterou hraje vlastně velkou prací, námahou toho subjektu. A pak tady prostě není jasný ten přechod na ty emancipované elementy s tím, že jsi tady uvedl větu „tímto prismatem“ – a teď já jsem zapomněl, jestli to bylo prismatem čeho, toho, že se subjekt snaží o integritu svou vlastní.

Hejdánek: A to jo, nejenom svou vlastní jako subjektu, ale celého člověka.

Jiný hlas: To je hledání obrazu.

Jiný hlas: Ne, to je hledání obrazu.

Jiný hlas: Hledací obraz.

Jiný hlas: Hledací obraz.

Jiný hlas: Já ani nevím, kde jsem k tomu přišel, z čeho to je. Kdybych to teď hledal, tak nevím kde, ale strašně se mi to líbí a desítky let to používám. A je to opravdu, mělo by se možná česky na to zavést. To je tak frekventované slovo, ten pojem.

Jiný hlas: Jsi to řekl poprvé.

Jiný hlas: Já sám to teďka už každou chvíli. A patří to, patří to jako, když si promyslíte, co děláte, když něco hledáte, že? Tak vy nějakým způsobem víte, co hledáte, že? Člověk nemůže hledat, když neví co. [nesrozumitelné] dal příklad... něco tam... něco. No jo, ale to něco furt, něco k jídlu třeba. Rozhodně tam nebudeš hledat tužku.

Ale je příznačné, že když máte třeba špatný *soubild*, tak nepoznáte známou věc. Třeba potkám někoho, vím, že jsem s ním už někdy mluvil, a mám špatný *soubild*, že ho potkávám do špatného roku nebo do špatných souvislostí, nesprávných, nemůžu na to přijít, kdo to je. Prostě tím, že mě nenapadne, že jsem ho viděl včera, nýbrž mám dojem, že jsem ho viděl před deseti lety, tak ho nepoznám.

Soubild je strašně důležitá věc. Souvisí to taky s tím, co je uloženo v jazyku a mnozí filosofové na to naráželi, z toho čerpali, i když to samozřejmě nemůže být samo o sobě argument, ale že poznat můžete jenom někoho, koho znáte. Prostě jdete po Václaváku, tak tam můžete poznat někoho, jedině když jste ho už někdy viděli. Nemůžete poznat někoho, koho jste nikdy neviděli. Ve smyslu jako rozpoznat, nikoliv poznat, že se představíte a „tenkrát jsem ho poznal poprvé“, ale poznat znamená poznat, že to je on. To teda předpokládá to, že ho znáte předem. To znamená, poznat můžete někoho jenom, nebo něco, když máte *soubild*.

Jiný hlas: A i většinou i při představování poznáš, protože poznáš někoho, o kom jsi slyšel.

Jiný hlas: Opět pamatujeme, že ta integrita celku je relativní a závislá na vnějších podmínkách. To znamená, že prostě ta integrita probíhá uvědomělou činností toho člověka...

Jiný hlas: Ano, jistě. Jako odkrýváním se té pravdě nebo čemu takovému.

Jiný hlas: To bych ještě teď neříkal, to je ještě zbytečný.

Jiný hlas: Ta integrita je možná nejenom na základě třeba té vlastní činnosti a toho filosofování.

Jiný hlas: Ano, jistě. A to je v takovém tom běžném smyslu slova...

Jiný hlas: Podívejte, koneckonců je to takový nevyslovený postulát, že každý člověk chce nějak vypadat sám před sebou i před druhými jako nějak *akceptabl*, že? A když to dělá tím, že některý své činy nebo rysy povahy a tak dále skrývá, tak je to proto, že prostě ví, že by bylo lepší, kdyby do té integrity nepřišly. Čili ten vztah k té integritě nějak je furt důležitý.

Hejdánek: . Mnoho lidí to vede k podvádění, ale koneckonců podvod je možný jenom tam, kde se chce předstírat nějaká hodnota. Podvádět tak, že třeba myš bude podvádět, že je krtek, to není žádné podvádění. Když myš předvádí, že je lev, tak to jo, ale... Prostě lež je smysluplná jedině tehdy, když napodobuje pravdu. Podvod jedině, když napodobuje něco... Čili přece jenom tam někde v pozadí je ta tendence k té integritě. I když to řada lidí nebere vážně a kašle na to a nemají ten život integrovaný a třeba doma jsou putky a jako šéfové v práci tam dělají peklo těm druhým, nebo naopak v práci jsou putky a doma dělají ramena, anebo doma hovoří před dětmi tak, aby nebyl průšvih ve škole, a v zaměstnání tak, aby tam obstál jako výběrčí nějakých peněz za známky nebo dělal nějakého důvěrníka a já nevím co všechno, a mezi svými si tam hovoří, jaký je disident a tak dále. Prostě takové ty běžné rozeklané životy, nesjednocené. Ale za tím vším je takové povědomí, že vlastně by člověk měl být sjednocený životně, že vlastně život takhle rozdělený, rozštěpený je méněcenný. Já jsem se nesetkal, kromě u filosofů nebo nějakých takových teoretiků, jsem se nesetkal s nikým, kdo by programově a veřejně a na plné pecky byl trojitý třeba. Prostě tohle se neujme, to nikdo nemá rád. Přinejmenším ti druzí se odtáhnou, i když třeba jsou sami takoví, ale skrývají to.

Takže jsem měl na mysli tu neodmyslitelnou a nevymluvitelnou tendenci považovat tu integritu za něco lepšího než rozpadlost. Ono to nemusí dopadnout vždycky dobře, je to relativní, proto toho člověk dosahuje jenom zčásti. No a někteří lidé na to nevynaloží dost energie, takže jsou lidé třeba, kteří nemají rádi, když se různí jejich známí seznámí, poněvadž by si chtěli ty světy nechat od sebe. Což je dokladem toho, že by chtěli v každém tom případě vypadat jako celí lidé, a v každém vypadají jinak, i když vždycky jinak.

Mně se zdá, že je důležité přestat spekulovat o tom, jaký ten subjekt je opravdu, a počítat s tím, jak to chodí. Že ten subjekt si o sobě dělá ten obraz, tu představu, a že samozřejmě má tendenci tam do toho pojmout i to tělo i ten celý svůj život. To je zřejmě dobré. A jako u všech ostatních deviací, tak i u tohohle: představ si, že ten subjekt si o sobě může utvořit obraz, který je potom jako emancipovaná nějaká složka, ho pak tíží, protože on mu ještě ke všemu pak nesedí. Jistě, může, ale na druhé straně si o sobě může udělat obraz, který vůbec nesedí a který z něj udělá fakticky nového člověka. To je taky možné.

A to všechno se děje, to není výmysl, takovéto věci jsou. Třeba takové to obrácení náboženské, to se děje i v docela nenáboženských sférách. To, co líčí třeba... to je jenom taková příhodička jako obraz... Erben na konci té *Záhořovy lože*, jak ten známý loupežník přepadal lidi a tak dále, a jednou mu to přišlo na mysl, že vlastně to takhle nemělo být. To byla idea. A všeho nechal. Takové věci se dějí. A skutečně to není možno vysvětlit jinak než jakýmsi nahlédnutím a rozhodnutím to všechno udělat jinak. Na to to prostě nemůže být naprogramováno ani tou *fysis* a nemůže to být samozřejmě ani tělesně založeno. Je to rozhodnutí toho subjektu a je to dokladem toho, že ten subjekt tu svobodu takto změnit celý život má. Ovšem to jsou tyto extrémní případy, ale subjekt má tu možnost měnit nejrůznější věci. Vždyť přece víme, jak na našem činu závisí celý další kus života nebo vůbec celý život.

Jiný hlas: Mně se pořád tak zdá, že tam musí docházet k takovýmto chybám. Když si subjekt něco utváří, tak opravdu nezáleží na tom, jak je to opravdu, protože tenhle obraz se může stát skutečností. No a co tam může nastat všelijakých omylů. Ten subjekt se dejme tomu chce přizpůsobit tomu obrazu, který si tak nějak vytvořil. A jak to teď poznáš, že se už přizpůsobil? Například když může poznávat jenom své akce. A od toho je zase velký kus to porovnat. A ještě jaké akce? Výsledky akcí vlastně. Nebo co může poznat, když nemůže poznat sám sebe? Tak jak pozná, že se blíží k tomu obrazu? To asi nepozná.

Hejdánek: Ale jak to, že ne? To je přece zkušenost každého. Nepozná to, když to nechce poznat. Když to

chce poznat, tak to pozná. Je spousta lidí, kteří se mermomocí brání tomu, aby se viděli takoví, jací jsou. A jiní se tak nebrání a v určitých chvílích nahlédnou. Je jisté, že to je možné. Jsou také případy, kdy to nejde.

Jiný hlas: Ale jak je to možné, když to jediné, co vlastně má před očima, je ten obraz? vlastní obraz o sobě. Jakej je ve skutečnosti, to by musel mít ještě jinej obraz.

Hejdánek: No počkej, mám obraz o sobě, že je statečnej, jsme si říkali minule, a najednou přijde nějaká šlamastyka a on zdrhne jak zajíc. No, tak promiň, to mi nechceš tvrdit, že si neuvědomí, že mezitím je drobněj rozpor.

Jiný hlas: No, já mám takový pocit, že je spousta lidí, kteří si po dlouhé období tenhle obraz o sobě ponechají...

Hejdánek: ... a říkám, nechodte tam utíkat!

Jiný hlas: Tak si to podržej, že jsou stateční. Jistě. A stejně tak obráceně jsou lidi, kteří si myslí, že by nic takovýho nedokázali a pak najednou v určité chvíli jsou z nich hrdinové. No jistě, takové omyly jsou možný.

No ale jakej to je argument? To je jako kdybys řekl, že prostě věda, ono takový to zkoumání... ty takové možnosti, jak se člověk zmýlí, něco špatně změří a tak dál, to je argument?

Hejdánek: Dejte pozor, tohleto není tohoto druhu. Tady jde, byla by přece zaručena, nebo efektivní by byla skutečně, kdyby bylo co s čím porovnávat. Tady porovnááš nějaký obraz s nějakou akcí.

A tu analyzuješ. A tam rozpoznáváš, co v té akci padá na vrub toho obrazu a co padá na vrub něčeho jinýho. Bylo by to něco jinýho, než když budu skákat do výšky a budu mít pocit, že jsem mistr světa, a pak skočím, tak tam se to dá lehce změřit, kolik jsem skočil, a někdo jinej mi to řekne, kolik jsem skočil.

Jiný hlas: No jo, no, tak to je pravda.

Vždyť jsou to soudci, kdežto tady jsem si soudcem sám.

Hejdánek: Á, není to tak docela, poněvadž fakt je, že když máš někoho blízkýho, kdo tě už delší dobu zná, a ty tam před ním vytahuješ se a něco to, tak on tě prohlédne.

Ty se rozčiluješ, máš ho rád, ale nakonec to víš taky sám, že mě opravdu ten dotyčnej... důkaz toho, že se rozčiluješ, tak to očividně bývá, že se trefil. Ale já myslím, že to je opravdu tak, že si vymýlíš. Prostě to všichni známe tohleto.

Je pravda, že jsou lidi, kteří si nechají snadno domluvit, že jsou to hrozní hříšníci a že pak tím trpěj a že se dají neurotizovat a já nevím co. Naopak, že jsou lidi s tvrdou kůží, kterým můžeš tohle říkat horem dolem a ono to s nima nehne. Navíc jsou lidi, kteří třeba mají jemnou kůži, ale celej život předstírají, mají takový mimikry, že mají tlustou kůži a tváří se, že to na ně nepůsobí, což je dost účinný, poněvadž ty druhý z toho nemají požitek, že je štípají, když mají tu kůži tvrdou. Takže je neštípou. Ale oni vlastně nemají tvrdou, oni se jenom tak tváří. A takovéhle komplikace všechny můžou existovat, ale v zásadě každej tu možnost sebepoznání má.

Je to nesnadný, proto taky ten nápis v Delfách zněl: Poznej sebe sama. Považuje se to za filosofickou ctnost se poznat, ale to je v tom nejposlednějším, nejvyšším a tak dál, ale tak zhruba člověk o sobě dost ví.

Jiný hlas: Víš co, mně jde o takovej celkovej záměr. Tadyhle odsud se půjde dál a bude se ukazovat vlastně, že na otázku, odkud zlo, kde je velké zlo, tak se bude říkat, to jsou ty emancipované...

Dobře, no, to беру, ale právě se to, co se děje uvnitř, nebo v rámci té události člověka, té integrace, jako by tam byly jenom takové zanedbatelné omyly a nedá se tam mluvit vůbec o nějakým zlu. Kdežto tadyhle, prosím, to je něco jiného, tam emancipovaný stát a tak dále. No a já si přece jenom myslím, že je to tak a že se musí mluvit i o tom samotném... chyba byla, když se tvrdilo, že všechn hřích je zevnitř, od toho konkrétního zhřešení, konkrétního jednoho selhání, ještě k tomu v konkrétním...

Hejdánek: A vědomého.

Jiný hlas: Cože?

Hejdánek: A vědomého přitom.

Jiný hlas: No, a vědomého přitom, že vím o tom, že je to vzpoura. No, a teď s tím vysvětlit všechno zlo nešlo. Ale zas tak úplně mluvit v tomhle jenom to chápat jenom jako takovej seberegulující, sebevystavující organismus, kterej pracuje jenom s omylem a se zkouškou a s omylem, je přece jenom málo, aby se na to...

Hejdánek: Vždyť ještě jsme se jednou nohou teprve dostali na lidskou úroveň. U těch zvířat to tak je. On prostě udělá jednu chybu a nic moc a není otázka, jestli je to zlý nebo není zlý, prostě udělá chybu a sežerou ho. Takže zbydou jenom ty, co ty chyby nedělají. To je ten seberegulující prvek. Jistě, že to tak je. Ovšem to je na úrovni nižší. No a u toho člověka tam najednou se ukazuje, že rozhodující je ten vztah k pravdě. No, a tam teď dochází právě k tomu, že člověk je daleko víc než každé jiné stvoření nebo každé jiné živočich, je víc určován pravdou. Takže se najednou ukáže, že vlastně člověk chápaný biologicky není tak důležitý, že rozhodující je, že je schopen reflektovaného vědomí a že kdyby taková bytost vyrostla z plazů nebo z hmyzu nebo z čeho a byla by schopna reflektovaného vědomí, takže by byla vlastně taky člověk. Tady se najednou ukáže jakási nová rovina toho, co je pro lidskost člověka podstatné. Že je určován pravdou, a nikoliv instinkty a pudy, svou přirozeností, *fysis*, a tak dál.

No, ale to potom teprve se ukazuje, že všude, kde je možná pravda, všude tam je možná lež, čili vždycky to je velké riziko. A lež přitom je tím účinnější, čím je podobnější pravdě, takže vlastně ten zápas se vede na místech, kde je velmi nesnadné rozlišovat mezi pravdou a lží. No a po mém soudu právě tato okolnost ukazuje, jak falešná psychologie byla chápat zlo jako vzpouru. To mně připadá, to není správná psychologie, to je přístup již deviovaného psychologa.

Jiný hlas: No počkej, já bych to tak nechápal. Vzpoura, ano, je to tak, tak se tomu i Augustin... on to taky nevymyslel. Zlo je... každá věc má nějaký svý určení, a u Augustina je to teda být k Bohu, svou skutečnost vylepšuje tím, že se přimyká ke skutečnosti nejskutečnější, to je Bůh. A zlo je vzpoura, to je to, že se odvrátí od Boha a udělá sebe bohem. To je ta vzpoura. Je to pýcha vlastně, říká.

Hejdánek: No počkej, no tak tohle je plná *Bible*, to je plná *Bible*, zejména *Nový zákon*. A to je obraz o tom, o těch emancipovaných soucních. To je sice pravda, o emancipovaných soucních, jenomže je to strašně zkreslený obraz. Já jsem přesvědčen, samozřejmě něco takového existuje, ale sama vzpoura má v sobě cosi taky pozitivního. Je možno se bouřit proti útlaku, proti nespravedlnosti a tak dále. Vždycky tam je něco, co se odsuzuje ve jménu té pokory a tak dále. A já si myslím, že to je špatná psychologie, že s tím se musí teda nějaká nová interpretace křesťanství rozloučit.

Zejména ale jsem přesvědčen, že to jsou takové mimořádné případy, kdy že to spíš je naočkováno zvenčí. Malé dítě se snadno nechá vybudit k takovému vzdoru a matka, která k tomu neumí chodit, tomu dovede perfektně předejít anebo v počátcích to zarazit. Prostě ta skutečná vzpoura, já mám dojem, že vždycky v posledku má svůj původ mimo toho člověka, kdo se vzbouří.

Naproti tomu skutečné zlo, to nejvážnější zlo, mám dojem, že člověka přepadá nebo člověk do něj upadá nevědomky, nepostřehnutelně, buď proto, že vůbec si toho ani nemohl všimnout, a nebo že si toho moc nevšímá, myslí, že to je taková drobná věc nedůležitá a tak dále, pomalu do toho zapředá stále víc. To je, myslím, ta rozhodující dimenze zla. A to největší, to, co člověka nejvíc ohrožuje, to není prostě takové to ďábelství, že se pomstí a teď tě spálí nebo něco takového, prostě takový ten čin magický. Vůbec ne. Prostě člověk nedá dost pozor, neuhlídá se, je takový trochu lehkomyšlný, nevšímne si, a takhle to vždycky začíná.

A to by ještě vůbec nebylo tragické. Tragické je ve chvíli, kdy už v tom je, takže to nezarazí. Tam vlastně začíná to nejvlastnější zlo, že to nezarazí. Že se najednou dostane do situace, kdy v tom jede dál. Takhle vznikají největší zločiny ve společnosti, že prostě někdo udělá něco a teď, aby to kryl, tak to kryje něčím ještě horším.

Taková ta exaltovaná představa zla jako vzpoury, jako zlé vůle... Já vím, že Sókratés nemá pravdu v tom, že to všechno záleží na vědění, že člověk, který dost ví, tak že by nehřešil. Prostě že hřeší jenom nevědomky. Dělá zlo nevědomky. To tak není, že člověk dělá zlo schválně a tak dále, ale to jsou takové ty drobnosti malé, které mají daleko do tohohle démonského obrazu. Jenomže tak to začíná. Čili mně se

zdá, že vykládat to scestí jako nějaké vědomé vzepření, vědomý teda nihilistický nějaký krok nebo čin, je falešné nejenom ve věci, ale zejména že to odvádí pozornost lidí od těch drobností, které je nejspíš zavedou na tu špatnou cestu. Oni si pořád myslí, že to ještě tak zlé není, že to je jenom taková maličkost. Ono po takových těch suchých a teoretických věcech se diskutuje líp.

To se pokračuje? Tak já teď nevím, Edo, co volala ta Vilma?

Jiný hlas: Jenomže ještě pořád není jasno, tenhle týden to bude dělat.

Hejdánek: Že bude, jo? Tak já nevím, já tam budu muset odjet, takže já doufám, že... Co je vlastně Alešovi?

Jiný hlas: No tak on v pátek začal s nějakou horečkou.

Hejdánek: No tak to vypadá, jestli to byla chřipka, tak to ještě nebude v pořádku.

Jiný hlas: [nesrozumitelné]

Hejdánek: Ale ne, tam byl půl roku klid. Jasně je, že ho dostal v pátek ráno, tak v pondělí týden u něj. Ale co to je, to je otázka. Ale každopádně, podívejte se, může se teda stát, že já budu muset odjet. To je blbost, abych tam odjel ve středu, ve čtvrtek a zase se v neděli vracel. To tam jednak nebude hotové a jednak spíš je potřeba s tím počítat. Čili radši ještě, kdyby sis něco připravil. A jo, ty jsi sice tenhle týden ještě jako bych rád nic nedělal, poněvadž mám něco dělat, ale když to propadne... Někdo jiný, nechtěli byste? Ten hoch, vy s ním ale budete mluvit, ten on sem vždycky přijde, ten antropolog nebo paleontolog. Ten, nějak jsme se domluvili, že by připravil něco z nějaké práce jakési školy, že to připravil jako *behaviorismus*, ale to je zřejmě trochu něco jiného, a tak dělal to tady posledně o tom. No, ale to on zase nebude vědět. Já nevím, kolik jich se tady sejde.

Jiný hlas: Já se s ním ale ještě domluví. Taky by bylo možný, kdyby nemohl a věděl to už rovnou, tak by mi to, co měl dělat, on to má vypůjčený od tebe. Já nemám, ale on to má půjčený, já si to od něj vypůjčím, on na tom dělal. No, tak taky je možný, že by mi to dal a já bych to... mně by šlo vlastně jenom o ty dva paragrafy, dokonce by stačil jenom jeden, jenom část. Prostě jde o to vypíchnout tam ty myšlenky, jak to říká. Ono v tom žádný řešení není, tam spíš se ukáže, že o tom problému věděl a že mu nevěnoval dost péče, poněvadž ho nepovažoval za významný pro svou záležitost, a že z naší perspektivy se to jeví daleko důležitější. A protože se musíme pokusit o to jinak, ale víc tam vlastně není.

--- (s2_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: Já s ním budu... já mu budu muset volat. No a při té příležitosti bych si s ním dohodl, co bych vzal. Anebo bych si potom sedl někdy s tebou. Já si to tady připravím. Já bych byl rád, když už to mám připravené, tak ať si to povídá sám a mohlo by být něco jiného. Já to teď vůbec nevím, já potřebuji, abyste si připravovali každý něco a vždycky někdo byl připravený vzít si ten večer. Nevím, jak tady budete přes ty svátky. No to především... jako když se sem připravovaly nějaké takovéhle programy, jenom protože bota. Aby šli jinam a byla by to vyloženě věc... kdybyste se dalo...

Hejdánek: No, a tak co bys říkal, kdybys ses vzal a poreferoval o tom Kantově pojetí subjektu? To z *Kritiky čistého rozumu*. To bys ty teď měl maličko ještě u té edice, co jsi dělal. Máš to doma, já ti řeknu teď, kde to je, abys to nemusel hledat.

Jiný hlas: Ano, mám to všechno, to mám.

Hejdánek: Mimochodem máš tu *Kritiku* německy z Reclamky s tím indexem? Nemáš. No, tam je totiž docela pěkný index. Většinou to vydávají bez indexu. A tam, když si najdeš subjekt, tak tam mají hned stránky vyhozené, kde to je, a mohl bys to udělat třeba i s vizí.

Jiný hlas: Německy si dokonce i kupuji vždycky a je to nějaké prastaré vydání, nevím, to je myslím úplně *Meiner*... Ale je to nějaké vydání z konce století. Tak já už to pak přepracovávám. No ale stejně, ty indexy v tom nejsou. To se většinou nedělá, což je vždycky chyba, když ty indexy mají k té estetice, co se tam dá udělat.

Hejdánek: No vidíš to. Já si to rád obhlížím. Dobře, řekni mi, kde to je. To si myslíte, že tím skončíte?